

Restaurierung
H. D. Lomp
36110 Schlitz

17

DISPUTATIONIS THEOLOGICÆ,
DE
ADIASTASIA
REI COELESTIS, ET SYMBO-
LORUM TERRENORUM, IN SACRA-
MENTO EUCHARISTIÆ,

SECTIO POSTERIOR,
Exhibens Sedem, & Objectionum Solutionem,
PRO

B. GERHARDO,

Contra

W E N D E L I N I
EXERCITATIONES CIII. CIV. CV. CVI.
DIRECTA,

&

Divinâ adſistente Gratiâ,
In Almâ Pomeranorum ACADEMIA,
Consensu venerandæ Facult. Theol.

PRÆSIDE

DANIELE LAGO, S. Theol. D.

P. P.

Publico examini subiecta

a

JOHANNE HOLTZMÜLLERO, Dantisc.

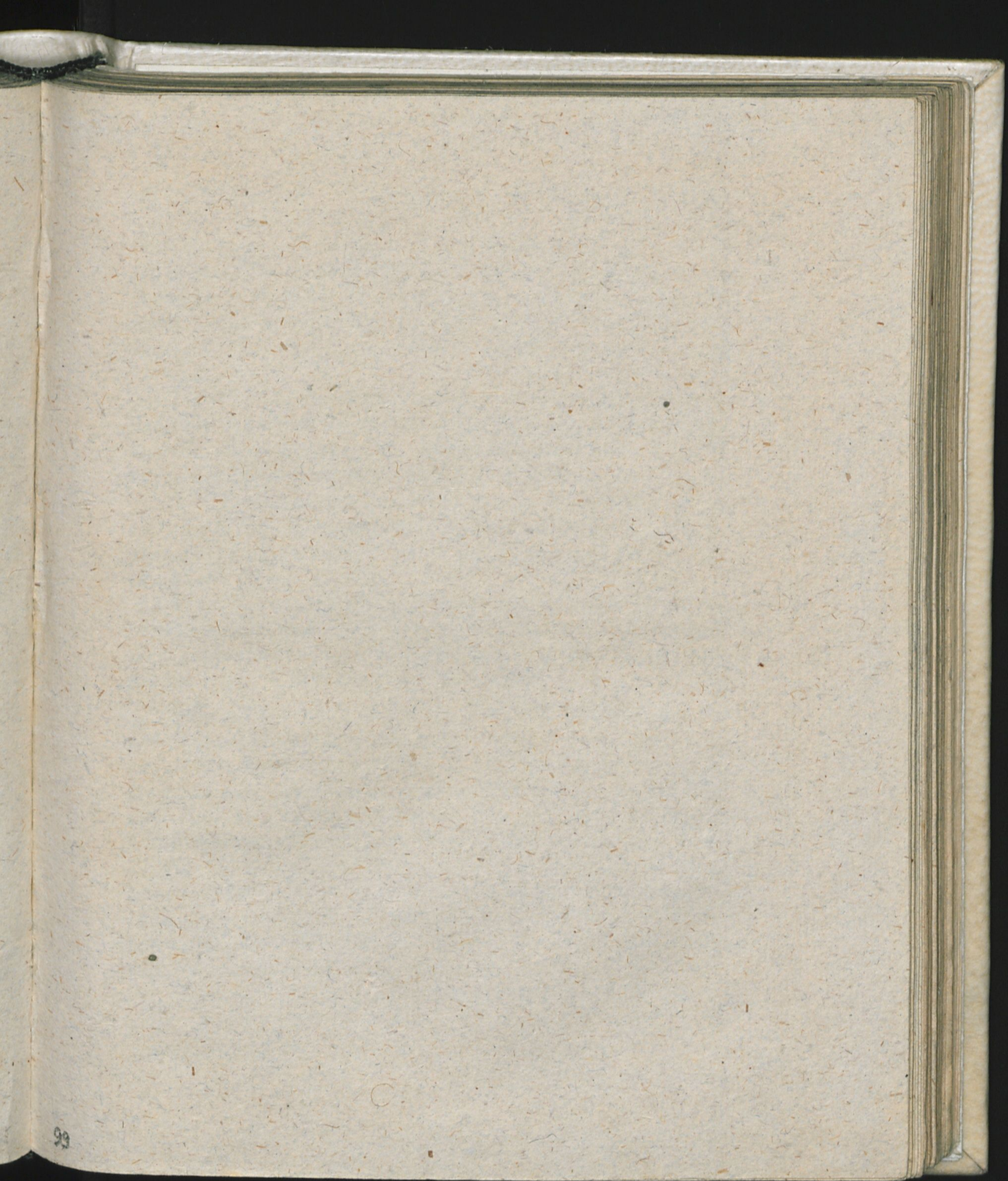
RESPOND.

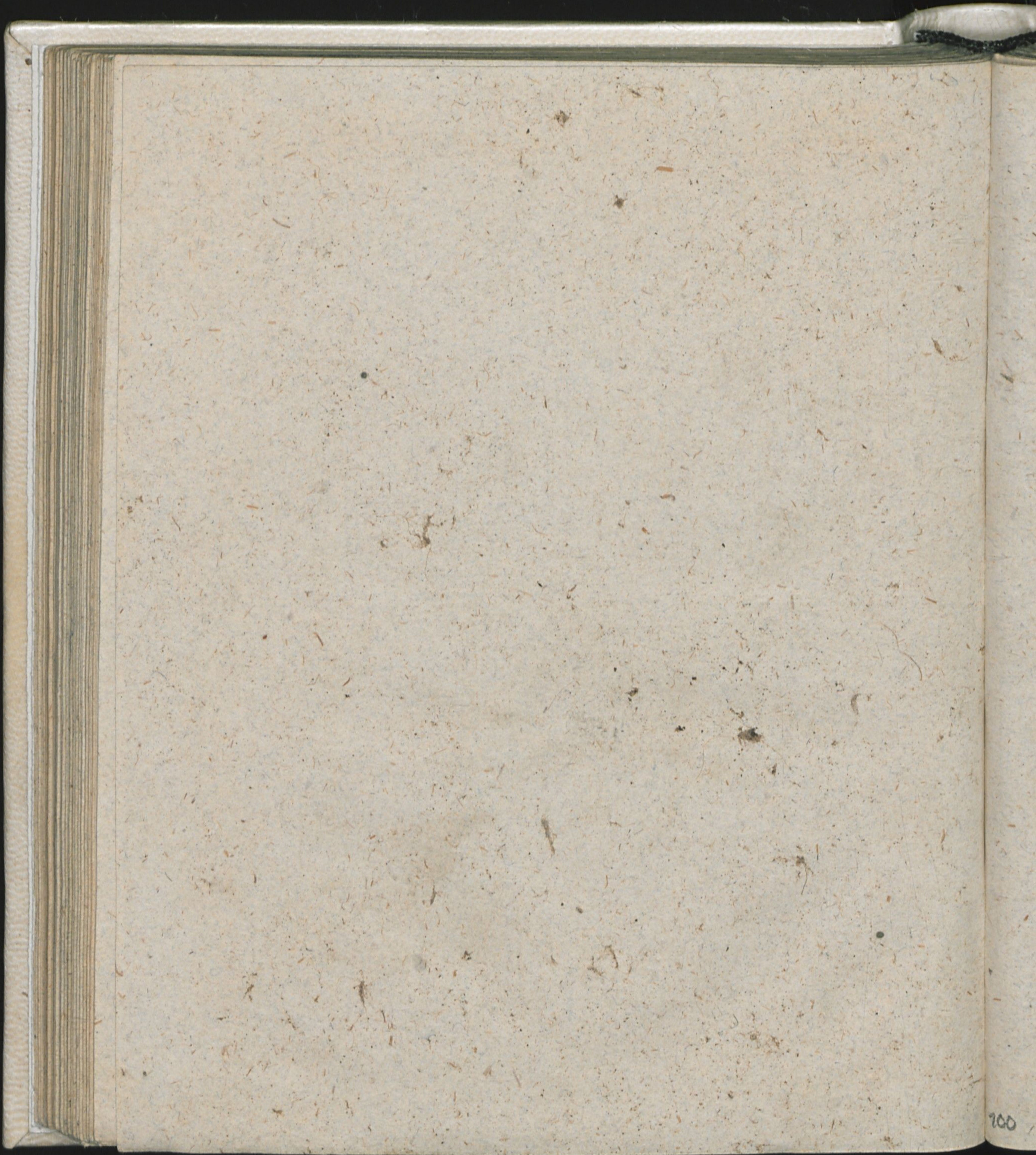
Ad diem 22. Maji hor. matut. ANNO M. DC. LVIII.

GRYPHISWALDIÆ,
Literis Viduæ Jac. Jegeri Acad. Typog. impressa.

SEDEM qui Joh. VI. quorsum etiam *Wendelinus* passim provocat, si non in toto capite, tamen vers. 53. 54. 55. 56. quærunt, frustra sunt. Siquidem & integro anno concio isthæc Coenæ Dom. institutionem antecessit, & manducationem omnibus salvandis simpliciter necessariam, hoc est, non sacramentalem, sed spiritua- lem strictè sic dictam, describit. Nonnemo è scholâ *Calixti*, digi- tum ad illam **CHRISTUM** intendisse, triplici probare argumento conatur.

I. Syllogisticè ita sonabit: *Quæcunq; verba Judæi intellexerunt de novâ quadâ manducatione corporis Christi diversa à spirituali, ista de spirituali neuti-quam agunt. Atqui verba Salvatoris, quæ extant vs. 53. 54. 55. 56. cap. VI. Joh. Judæi sic intellexerunt. E.*

II. *Quicunque versiculi sic loquuntur de manducatione carnis, & bibitione sanguinis Christi, ut τὸ πῦρὸν retineri queat, illi rectè explicantur de manducatione & bibitione sacramentali. Versiculi jam citati tales sunt. E.*

III. *Quicunque versiculi distinctè verba faciunt de manduca- tione corporis, & de bibitione sanguinis Christi, illi non aliam innuunt manducationem & bibitionem, quàm sacramentalem. Vers. allegati faciunt prius. E. de iisdem quoque verum post.*

Resp. ad 1. per inficiat. Maj. Judæorum Capernaitici conce- ptus, si normam suppeditarent, cui sententiam nostram oportere conformari, sequeretur etiam, corpus Christi non ore tantum accipi, sed dentibus insuper conterendum, dilaniandum & comminuendum offerri, instar cibi alicujus vulgaris. Hoc pacto enim ipsi corpus Christi manducandum proponi, sibi persuasissimum tenebant. In II. negamus Minorem. Disertè enim versus 53. requirit manduca- tionem corporis Christi, tanquam rem ad salutem simpliciter ne- cessariam, *nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Genuinum proinde ho- rum verborum sensum si assequi cupiamus, omninò à τὸ πῦρὸν rece- dere cogimur, nec de propria manducatione & bibitione illa inter- pretari, quæ ore fit, sed de spirituali, quæ fit per fidem Marc. VI, 16. *Qui crederit & baptizatus fuerit, salvabitur. qui verò non credi- derit,*

derit, condemnabitur, & Joh. III, 36. *Qui credit in Filium, habet vitam eternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira DEI manet super eo, item v. 18. qui credit in eum, non judicatur: Qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomen unigeniti Filii DEI.* Cum de sacramentali manducatione, nota sit regula: Non privatio, sed contemptus damnat. In III. limitamus Majorem, Quic. vers. dist. verba faciunt de mand. corp. & bib. sang. eamq; ad distincta symbola restringunt, illi non aliam &c. sic negatur Minor. Symbolorum enim hinc nullam penitus inspergi mentionem constat. Hinc etiam verba immediatè cohærentia, manducationem ad totam personam Christi referunt v. 54. *Qui manducat ME, ipse vivet propter me.* Perinde ac non modò dictum fuerat vers. 51. *EGO sum panis vivus, qui de cælo descendi, verùm etiam 35. EGO sum panis vitæ, qui venit ad ME, non esuriet.* Ut totius capituli contextus, ubique manducationem spiritualem ob oculorum contuitum ponat, quem ausu temerario divellere nefas.

LIV. Differt autem in universum manducatio *spiritualis à sacramentali, objecto, modo, organo, subjecto, adjunctis, & effectu.* *Objecto*, quia *sacramentalis* tantùm dirigitur in corpus & sanguinem Christi, non verò in totam personam, multò minus in officium & beneficia. Neque enim Christus dixit: *Edite, hæc mea est Divinitas: hoc meum est officium: hæc mea sunt beneficia: sed edite, hoc est corpus meum: bibite, hoc est sanguis meus; vel ἐμψάλωτε ποῦς: Hoc poculum est N. T. in meo sanguine.* *Spiritualis* pro *objecto* quidem habet corpus & sanguinem Christi, sed unà totam Christi personam, officium totum, & parta per illud beneficia universa & singula. Siquidem fides amplectitur totum CHRISTUM *Ἰεσὺν Ἰσραήλ*, Magnum nostrum Prophetam, *Ἀρχιερέα*, Regem, Mediatorem & Salvatorem, cum omnibus quæ ipsi debemus donis & bonis Joh. I, 12. & III, 16. *Modo*, quia manducatio *sacramentalis* fit *ἐμψάλωτος*, interventu symbolorum terrenorum, panis & vini, quibuscum corpus & sanguis CHRISTI exhibetur. *Spiritualis* peragitur *ἀμείσως*, sine symbolis. Unde Joh. VI, 48. 50. 55. *Salvator EGO sum panis vitæ, inquit, Item: hic est panis de cælo descendens: &c. non panem intelligit, è farinà confectum, sed phra-*
si tro.

si tropicā, semetipsum. Quamobrem cum sacramentalis manducatio distinctè feratur in corpus Christi, bibitio in sanguinem Christi (non enim Christus inquit: Edite, hic est sanguis meus: bibite, hoc est corpus meum: sed edite, hoc est corpus meum: bibite, hoc est sanguis meus) spiritualis simul & semel totum Christum apprehendit, uno eodemq; actu, ratione personæ, officii & beneficiorum ὁλικῶς spectatum. Quandoquidem cum hac manducatione sic comparatum est, ut ad Christum per eandem veniamus, & ipso fruamur Joh. VI, 35. 37. 40. Adhæc nec sacramentalis manducatio est bibitio sacramentalis, nec sacramentalis bibitio ἰαυτῶ cum manducatione sacramentali: distingvit enim illas Christus in verbis institutionis, & præmittit manducationem sui corporis, mediante pane, postea subjicit bibitionem sui sanguinis, mediante vino. spiritualis verò manducatio reipsa à bibitione non differt Joh. VI, 35. Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet unquam. Ubi coincidunt phrasæ: ad Christum venire, & in Christum credere, item non esurire, & non sitire unquam. Ut ergo spiritualis fames reipsa idem cum siti spirituali, sic idem spiritualis manducatio cū bibitione spirituali, & qui hunc panem vitæ verâ fide manducat, is simul pellit sitim spiritualem, & ex aduerso, qui Christum verâ fide bibit, pellit famem spiritualem. Organo, quia sacramentalis manducatio fit ore, quod tam diu veritati consonabit, quamdiu verba, edite, bibite, in institutione S. Coenæ, significationem propriam tuebuntur. spiritualis solâ fit fide Joh. VI, 29. Hoc est opus DEI. ut credatis in eum, quem misit ille, &c. Subjecto quia in manducationis sacramentalis societatem ex æquo adsciscuntur pœnitentes & impœnitentes, pii & impii, digni & indigni I. Cor. XI, 22. 28. 29. Quicumque manducaverit panem hunc, & biberit calicem DOMINI indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini, &c. Spiritualem sibi propriam fideles vendicant. Adjunctis, ut necessitate, quia sacramentalis necessaria quidem est, tanquam ordinarium salutis medium, divinitus institutum, sed non ἀναγκαστικῶς, ut citra salutis dispendium carere illâ nemo possit, quin potius casus multiplices fidem faciant axiomati. Crede, & manducasti. Spiritualem inevitabilis exigit necessitas, ut sine hac nemo unquam salutem consecutus fuerit, Joh. VI, 53. Nec non tempore, quia sacramentalis

F 2

coepit

coepit demum eâ nocte, quâ CHRISTUS traditus est. *Spiritualis* verò est omnium ætatum & temporum, cum jam protoplasti post lapsum conversi, omnesq; Patriarchæ & fideles T. V. per fidem carnem & sanguinem Christi perceperint. *Effectu* denique, quia sacramentalit non tantùm obtingit pœnitentibus ad salutem, sed impœnitentibus quoque ad iudicium & condemnationem, I. Cor. XI, 29. Contra *spiritualis* nullum damnum affert, sed semper & omnibus salutaris existit, Joh. VI, 54. 55. 56.

LX. Ubi igitur *sedes* invenietur? non alibi certè, quàm in verbis institutionis Matth. XXVI, 26. 27. 28. Marc. XIV, 22. 23. 24. Luc. XXI I, 19. 20. I. Cor. XI, 23. 24. 25. Quæ & primò & ex professo hunc religionis Christianæ articulum proponunt. Quamvis *sedes* sint in oculis Adversariorum, & summo ab illis contemptui iniquissimè habeantur; *ἀπορίαι* arguantur, à Daniele Bühren, Consule Bremense, Tygurinis in scripto ad Jacob. And. & Neostadiensibus in admonitione pag. 94. *Syllabarum aucupia* à Calvino lib. 4. instit. c. 17. §. 24. *Crepitus asini thurifici* scurrilicè à Bezâ, in *ἡγεοφωγία* pag 35. vocentur, & vix digna censeantur, ad quæ *sinistrum oculum* adjiciamus à Victorino Strigelio in Epist. ad Rhambeccum, juxta *ὡς ἰεὺς* & *ἀντίδοον* desumptæ ex Hippocrate similitudinis: *Quemadmodum Hippocrates præcepit, ut medicus dextro oculo ad naturam, sinistro ad artem respiciat: ita ego tibi hortator sum, ut non tantùm verba cœnæ consulas, sed MVLTO MAGIS conversus sis animo & cogitatione ad totum corpus doctrinæ Christianæ.*

LXI. Antequam verò probationi *ὀρθοδοξίας* nostræ accingamur, præsupponendum *τὸ πρῶτον* verborum institutionis, quod evictum alibi, non saltem ratione generali, defectu manifestæ necessitatis, ad locutiones improprias confugiendi: sed aliquot etiam argumentis specialibus, I. *Sacramentorum proprietate*, cum sacramenta per se, quoad esse suum, sint res prorsus novæ, & mortalibus cunctis, ante Divinam revelationem, ignotæ: quales, nisi proprio explicentur sermone, intelligi nequeunt. II. *Testamentorum qualitate*, cum omnium testamentorum ea sit ratio, ut verba planissima, significantissima, & mentem Testatoris dilucidissime aperientia adhibeantur, præsertim ubi eò perventum est, ut bona legata de-

gnar

signari debeant. Qua de causa Jurisconsulti vetant, à nativâ significatione verborum recedere, nisi manifestissimum sit, aliter sensisse Testatorem: additâ hac αἰτιολογία: si contrarium volebat (Testator) nulla erit difficultas ita disponere. Hinc Apostolus Gal. III, 15. Fratres καὶ ἄνθρωπων (ἀνθρώπωνως, similitudine petitâ à rebus humanis, rationi, sensui & experientiae subjectis, à testamentis scilicet, seu ultimis hominum voluntatibus) dico, hominis Δεθήκη, h. e. hominis honestam ordinationem morituri, & justam voluntatem ultimam, sententiam, dispositionem ac testificationem, quâ hæredes instituuntur, legata certis personis attribuuntur, & certa quædam negotia hæredum fidei quasi sub religione exequenda committuntur, si sit κεκυρωμένη, legitimè & judicialiter confirmata, ratificata, & plenam auctoritatem adepta, nemo αἰτεῖ, abrogat, abolet, contemnit, aut irritam reddit, nemo etiam Ἰπιδιὰ τῆς αἰτίας aliquid amplius disponit, vel in formalibus mutat & adjicit, &c. Conclusurus à minori ad majus: si recedere à ῥητῶν in verbis T. humani nefas, utique multò πᾶσι πικρότερον se obstringent, qui propriam & nativam significationem verborum Test. Divini cum impropria & peregrinâ permutant. At verum prius. E. & post. III. Evangelistarum conformitate, utpote qui cum D. Paulo in eundem sensum concurrunt, dum verba institutionis, utut diversis temporibus, repetunt, veluti αὐτὸς docet. IV. Troporum à Calvinistis confictorum absurditate. Non cadit Tropus in vocem panis, aut poculi, quia interprete Matth. poculum designatur impletum vino, & panis qui in mensâ jacuit, quemq; Christus in manus sumpsit & fregit. Non in vocem corporis & sanguinis Christi, quia & corpus ita describitur, quod pro nobis tradatur, & Sanguis, quod pro nobis effundatur. Non in copulam est, quia hæc προσκατηγορεύμενον, & apud Lucam ac Paulum prorsus omittitur. Non in integram predicationem, quia tropus non in rebus, sed in verbis consistit, nec quicquam competit toti, quod prius nulla sibi pars vendicaverit. Et quis non miretur, verba institutionis, clara satis ac perspicua in præcedentibus, eo saltem loco, quo legatorum nomina exprimuntur, adeò perplexa, obscura & ambigua evadere, ut omnia nativam significationem amittant? Warum machet er (Oecolampad.) nicht alles zu Zeichen und eitel tropos,

pos, und sageet also: *ista figura calicis, est figur. Testamenti, in figurâ sanguinis mei, i. e. ipse pictus calix, est imago N. T. per signum sanguinis mei, i. e. per vinum.* O schön Ding / wer wil Ursach zeigen / warumb ein Wort / und nicht die anderen alle auch müssen Tro-
pus seyn / inquit *Lutherus Tom. 3. Jen. fol. 496.*

LXII. His positis fundamentis, facilis & expedita est *Ἰεσως* nostræ probatio. Argumentamur breviter: (cum in bonâ causâ vel tria verba sufficiant, valeatq; ad sui probationem ipsa rei evidentia, ut Augustinus loquitur) i. hunc in modum: *Quicquid S. Cœna manducandum & bibendum unâ cum pane & vino benedictô offert, id α̅διαστέως in S. Cœnâ pani illi & vino adest. Corpus & sanguinem Christi, in sensu proprio sumptum, S. Cœna manducandum & bibendum, unâ cum pane & vino benedictô offert. E. Corpus & Sanguis Christi sensu prop. in S. Cœnâ pani & vin. α̅διασ. adest.* Major patet. Ut enim *ληΐς*, in manducatione & bibitione consistens, prærequirit *δόνον*, ob mutuam relationem: ita hæc ab *α̅διαστέωσι* objecti exhibendi pendet, quia id, quod abest, dari nullatenus potest. Minor probatur, quia porrecto pane, Salvator ait: *Accipite, edite, hoc est corpus meum*, non typicum, non figuratum, (non sacramentale, sensu Wendeliniano,) sed quod pro vobis traditur. Porrecto benedictô calice: *Bibite, hoc est sanguis meus*, non typicus, non figuratus, (non sacramentalis, sensu Wendeliniano) sed qui pro vobis effunditur; sive: *hic calix est N. T. in meo sanguine*: per Hebraismum, particulam *עַן* usurpans pro alterâ *דִּלְגָּה*, per vel propter, siquidem Test. N. sanguine Christi est sancitum, & bibitione sanguinis Christi nobis applicatur & confirmatur. Ut ipsum poculum dicatur *ἐκ χυνοῦ αἵματος* in remissionem peccatorum. Ubi Solæcismum fingere cum *Bezâ* impium. E poculo enim Eucharistico non tantum *γέννημα ἀμπέλης*, sed unâ *μεισίτης καὶ ἰκέτης* nostri Divinum sanguinem haurimus. Unde *Chrysostomus* in I. Cor. XI. *Hoc, quod in poculo adest, illud est, quod ex latere Christi fluxit.* *Augustinus* ad Neophytos: *Hoc accipite in pane, quod pependit in cruce.* *Dionysius* de Ecclesiast. Hierarch. c. 3. part. 2. *Divina munera.* (corpus & sanguis DOMINI) venerandis operata atque abdita sunt signis. Sicuti parte 3. panem & vinum operimenta nuncupat obducta mysterio
corpo

corporis Christi: Et Augustinus carnem Christi panis formâ oper-
tam: Bernhardus in serm. de Coenâ, panem & vinum, velamenta
Corporis & Sanguinis CHRISTI.

LXIII. Promanat igitur hoc è fonte simul argumentum se-
cundum: Cuicumque tribuitur proprium sanguinis CHRISTI, illi
ἀδιασρέτως præsentem & unitum esse sanguinem Christi oportet.
Poculo benedicto trib. prop. sang. Chr. E. Poc. ben. ἀδιασ. præf. &
unit. esse Chr. sanguinem oportet. Major patet, quia aliàs prædica-
tio merè foret verbalis, inepta, nugatoria, & à lingvâ Spiritus S. alien-
nissima. Minor extat in textu, de poculo testante, quod pro nobis
effundatur in remissionem peccatorum. Id quod soli competere
sanguini Christi εὐδελον è I. Joh. I, 7.

LXIV. Accedit III. è I. Cor. X, 16. Quorum unum reali-
ter est κοινωνία alterius, illorum conjunctio ἀδιασρέτως negari ne-
quit. Panis benedictus & corpus Christi, vinum Eucharisticum &
Sanguis Christi, talia sunt. E. Major probatur, quia κοινωνία
ubique prærequirit unionem; cumq; talis sit communicatio, qualis
præcessit unio, utique κοινωνία realis, realem quoq; , h. e. ἀδιασρέτως
unionem arguet. Minor iterum habetur in textu allegato: Calix
benedictionis, cui benedicimus, nonne κοινωνία Sanguinis CHRISTI
est? & panis, quem frangimus, nonne κοινωνία (rursus per Hebra-
ismum, majoris ἐμφάσεως ἕνεκα, abstracto substituto in locum con-
creti & κοινωνῶν) corporis Christi est?

LXV. Videamus nunc, quid excipiat exercitatione 106. Wen-
delinus. Contra argumentum I. jactat vim fidei, apprehendendi sua
objecta, tam locis remotissima, quam proxima §. 2. Quod loci inter-
vallo abest, exhiberi nihilominus, cum per verbum, tum per symbola
sacramentalia potest, ut fide apprehendi & applicari possit. Ita Ve-
teres olim sacrificium Messie expiatorium, per sacrificia Levitica re-
presentatum, & fidei oblatum (quamvis futurum demum fuerit) fir-
miter apprehenderunt, & per id non minus, quam nos, servati sunt.
Objecta sua fides apprehendit in verbo & sacramentis exhibita, non
obstante temporum aut locorum intervallo. Ubi confundit præpo-
sterè ipsam sacrificandi actum, cum salutari ejusdem fructu, sub-
stantiam

stantiam Corporis Dominici cum efficaciam, verbum promissionis cum re promissam. Fructus equidem, seu beneficia morte Christi, vel sacrificio Messiae propitiatorio, acquisita, tam late patent, ut ad omnium ætatum fideles se extendant, Actor. XV, 11. Heb. XIII, 8. Apocal. XIII, 9. Pro manavit autem horum participatio non aliunde, quam à decreto Divino, quod ἀμετακίνητον, ἀμετέπλωτον καὶ ἀμεταμέλητον semper persistit, de Λόγω in plenitudine temporis olim incarnando, I, Petr. I, 18. Redempti estis precioso sanguine Christi, quasi agni immaculati & incontaminati, ἁγιοὶ ἁμεταμέλητοι καὶ ἀκατάβατοι, φανερωθέντες ὁμοῦς ἐν ἑαυτοῖς ἐν ταῖς ἡμέραις. Sicuti quis liberari potest à captivitate, pecuniâ nondum solutâ, certò tamen solvendâ & numerandâ. Actu ut nondum extitit in T. V. substantia corporis Christi, ut nondum oblatum fuit reale sacrificium propitiatorium; ita nec apprehendi fide, ceu præsens, potuit, quoniam ad essentiam præsupponit: sed crediderunt Patres Fœderis antiqui in CHRISTUM venturum, Matth. XI, 3. Concluserunt in fidem revelandam, Galat. III, 23. Per σκιάς futurorum bonorum, Heb. X, 1. Sic verbum sanè rei, nunquam fidei deest, omnem verò rem verbi si pariter præsentem sibi realiter fides sisteret, minimè normanda secundùm conditionem objecti, ut futurum, tanquam futurum, præteritum, tanquam præteritum, solumq; id, quod reapse præsens est, tanquam præsens, apprehenderet, præsens hâc ipsâ die, hâc horâ, imò hoc momento & ictu oculi foret, non minus creatio mundi, quàm excidium, cum utrumque credere nemo non teneatur.

LXVI. Ut frustra Exercit. 104. §. 5. Wendelinus tam prolixè rhetoricetur de variis fidei effectibus, contra Nostrates, non nisi phantasticam, imaginariam & intentionalem præsentiam, inter fidem & res longinquâ locorum intercapedine disjunctas, concedentes. Cogita porro, qui cum imaginatione concilies mirandos fidei effectus, qui passim in Scripturâ prædicantur, & magno numero Hebr. XI. Si phantasiæ otiamnum inhærescis, dicito per actum phantasticum Abælem majoris precii sacrificium obtulisse quàm Cain, eundemq; justum esse, & postquam mortuus est, adhuc loqui. Per actum Phantasticum Enoch translatum esse, ne mortem videret. Nôe arcam præparasse, ad servandam domum suam. Per actum phantasticum Abraham auscultasse DEO vocanti, & obtulisse Isaacum, &c. Heroicas hæc

hæc & planè Divinas actiones phantasticæ facultati & imaginatio-
 ni nemo adscripserit, nisi prophanus phantasta, qui cum Paracelso &
 Weigelio exaltatam & Thaumaturgicam imaginationem prædicave-
 rit. Habete vobis fidem phantasticam: nostra sit hypothesis (irre-
 pfit forsan sphalma Typographicum, cum scribendum fuerit hypo-
 stasis) & ἡσία τῶν ἐλπίζουμένων, καὶ ἔλεγχος ἔβλεπιδύων.
 At nonne hoc est ἀέροβαλεῖν, & ἐκ τῆς χορᾶς ὀρχεῖσθαι? Quotus-
 quisque Orthodoxorum, omnem realitatem effectuum fidei unquam
 ademit? Probandum erat unicè, fidem pollere efficaciam, rebus lon-
 gissimè absentibus, veram & realem præsentiam, suo intuitu, conci-
 liandi. Hæc fidei vis & facultas, hæc ἐνέργεια, quo exemplo, quo
 oraculo uspiam nititur? Hypostasis τῶν ἐλπίζουμένων, quo sensu
 fides audiat, nil certius nominis Etymologiam docet. Descendit
 quippe à verbo ὑποστάναι, quod est non cedere irruenti, sed statio-
 nem suam masculè tueri, impetum hostilem excipere & sustinere,
 non terga hosti, sed frontem objicere, ut apud Plutarchum in Deme-
 trio & Lysandro: illis qui se dedebant, parcebatur, ὑφιστάμενος ἀ-
 trucidabant. Item: cum reliquos profligaret, unus ὑποστᾶς transfi-
 xit eum. Pausanias iudicium capitis non ὑποστᾶς, fugit. Ac pro-
 inde si originem spectemus & significationem propriam, ὑπόστασις
 vocabulum est militare. Quod cum per translationem ad res Divi-
 nas applicatur, non minus Calvinisticam respuit explicationem,
 quàm Scholasticorum, quorum iudicio, appellationem hanc fides ideò
 meretur, quod primum sit principium generativum virtutum, sicuti
 substantia primum est ejus, à quo omnia alia dependent, vel quod fi-
 des æquè sit totius spiritualis ædificii fundamentum & dispositio, à
 quâ omnes virtutes procedunt, ac substantia præbet subjectum o-
 mnium accidentium; vel quod complectatur in se res sperandas, si-
 cut objectum, vel præmium virtutes alias continens, substantiæ voca-
 bulo insignitur; ex ignorantia lingvarum: pro termino autem
 æquipollente agnoscit παρρησίαν, πληροφροσίαν, πεπίθησιν, θάρσος
 Ephes. III, 12. I. Joh. II, 28. III, 21. IV, 17. V, 14. Hebr. III, 16. IV,
 vers. ult. Quod comprobatur collatio versiculi 6. c. III. Hebr. Chri-
 stus, tanquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos, si fiduciam
 & glo-

G

& glo-

& gloriam spei usque ad finem firmam retineamus, cum vers. 24. participes Christi effecti sumus, si tamen initium ἰσχυροῦς usque ad finem firmum retineamus. Nec diffitetur hoc tum Calvinus, tum Augustinus Marloratus super hunc locum: ἰσχυροῦς vestentes firmam fiduciam, & initium τῆς ἰσχυροῦς nominantes initium fidei.

LXII. Diluit quoque trigam annexorum argumentorum, unica distinctio inter substantiam corporis Dominici, & salutarem fructum, quæ duo non minus discernenda sunt, quàm persona & officium CHRISTI.

I. Occurrit §. 2. Quod ante institutionem S. Cœnæ vitam æternam meritorie fidelibus dedit, id ipsis per fidem fuit unitum, in iis habitavit, & per fidem fuit præsentissimum.

Atqui caro Christi, ante institutionem S. Cœnæ fidelibus per fidem non fuit unita, in iis non habitavit, & per fidem eis præsentissima non fuit.

E. Caro Christi, ante institut. S. Cœnæ fidel. vitam æternam merit. non dedit, adeoq; per Christum Patres T. V. servati non sunt.

Conclusio est ἀθεολογία, falsa & absurda: cumq; verissima sit propositio: assumptionem non minus, quàm conclusionem, oportet esse ἀθεολογίαν, falsam & absurdam: quæ animadversorum est.

II. §. 4. Quod Evangelium & Sacramenta annunciant & offerunt, id fide apprehendimus, & nobis arctissime unimus. Atqui ipsissimum Christum, qualis nobis est è virgine natus, & pro nobis passus, non phantasma Christi nobis Ev. & sac. annunciant at off. E.

III. §. 6. Qualis est præsentia Christi in nobis per fidem, talis quoque est habitatio & mansio per fidem in nobis, talis unio nostri cum Christo per fidem, talis insertio nostri in Christum per fidem. Atqui præsentia Christi in nobis per fidem, est fictitia & imaginaria. E. fictit. & imag. Christi in nobis per fidem habitatio, &c.

Assumptio animadversorum est. Conclusio falsa & impia, &c. Nimirum limitanda ubique Major. Q. ante inst. S. Cœn. vit. æter. merit. fidelib. dedit, id ipsis per fidem fuit unitum, scil. ratione sui meriti. Quomodo qui assumptionem Lutheranis tribuit, enorme committit crimen falsi. Sic quod Evang. & Sacram. annunciant & off.

& off. id fide apprehend. & nobis arctissimè unimus, itidem respectu meriti, fructus & efficacie. Quomodo largimur totum, ut non nobiscum, sed suis cum larvis hinc *Wendelinus* pugnet. Porro qualis est præf. Chr. in nob. per fid. talis quoque est habit. & mansio per fid. quoad efficaciam & beneficia. Ita verò *ἰσχυρὸν* *Wendelinus* Lutheranis iterum per manifestam calumniam affingit. Qui probare debebat, vel discrimine nullo distare substantiam Corporis Dom. & illius beneficia, causam & effectum; vel integritatem Sacramentalem, non pendere à veritate & institutione DEI, per incredulitatem hominum nunquam irrità futurà, Rom. III. nec absolvi *δοσὶ καὶ λήψῃ*, rei terrenæ & cœlestis: vel fidem, suo intuitu, substantiam aliquam, non saltem toto cœlo à nobis distantem, sed ne in naturà quidem rerum existentem, *ὄντως* præsentem sistere valere.

LXVIII. Hinc Luthero in Postillâ Eccles. sup. Ep. i. Fest. Nativ. ita differenti: Man gibt dir ihn nicht in die Hand/ leget ihn nicht in den Kasten/ stecke dir ihn nicht in den Busen/ man gibt dir ihn nicht ins Maul: sondern man trägt dir ihn vor allein im Wort und Evangelio/ und hält ihn durch deine Ohren vor dein Herz/ und beut dir ihn an/ als den/ der für dich/ für deine Ungerechtheit sich gegeben hat. Darumb kannst du ihn auch mit keinem andern/ denn mit dem Herzen auffnehmen/ (quod pronunciatum *Wendelinus* citat §. 9. Exerc. 104. & §. 7. Exerc. præc.) Nec non autoribus Syngrammatis Svecici, quorum verba allegantur Exercit. 104. §. 2. Neque enim Christus Agnus est Paschalis, sed per Agnum Paschalem adumbratus est, & Agnus in solum Christum respexit: Nihilominus tamen prior fides est lynceo perspicacior, sub agno præsentem Christum habuit, accepit & credidit: Remotus quidem erat agni Paschalis tempore Christus & ab auribus & ab oculis carnalibus, præsentissimus tamen erat fidei. Si sanguis Christi nos mundat, oportet sanguinem nobis præsentem esse, si quidem res absens non emundat. At fides, inquis, sanguinem offert nobis. Sed unde fides sanguinem accipit, nisi à verbo? Fides enim non est fides, nisi in verbum directa sit: verbum fidei objectum est: verbum fidei offert, quicquid accipit aut credit, atque aded quæcunque dona DEI vel nobis adempta, vel oculis nostris abscondita, & longè posita fuerunt, verbo restituntur, revelantur, & ob oculos ponuntur: Optimè convenit cum B. Grawero,

G 2

ejusq;

ejusq; asseclis, actum fidei, ad introducendam objectorum longissime
 absentium presentiam, non nisi *imaginariū & phantasticum* statuen-
 tibus. Nullo enim apice *Lutherus* tangit Sacramentum Cœnæ, vel
 sacramentalem Corporis Dominici manducationem: sed loquitur
 de CHRISTO, ut CHRISTO atque Redemptore, & docet, quomo-
 do aliàs apprehendendus sit, tanquam is, qui seipsum pro injustitiâ
 nostrâ tradidit, ut salute æternâ & justitiâ DEI potiamur, nempe per
 fidem. Sicuti paulò ante inquit: *Sein geben für dich mag auff kei-
 ne andere Weise dich reinigen und gerecht machen/denn durch solchen
 Glauben/ wie S. Peter saget Actor. XV. durch den Glauben ma-
 chet Er die Herzen rein / 2c.* E Syngrammate Svecico, quod ex
 professo *Oecolampadio*, antigramma postea edenti, oppositum fuit,
 autoribus primariis, *Brentio & Schneffio*, adversus Sacramentarios,
 variis deinde publicatis meletematibus inclutis, ecquid itidem in-
 commodi ad nos redundat? Adumbratum fuisse CHRISTUM per
 agnum paschalem, Syngramma ait. Proinde nec aliter fides præ-
 sentem Christum, illius judicio, sub agno paschali habuit, quàm typi-
 cè, sive per adumbrationem aliquam. Dona DEI vel nobis adem-
 pta, vel oculis nostris abscondita & longè posita, quæ verbum resti-
 tuat, ob oculos ponat, & fidei offerat, hîc instrictâ significatione non
 poni pro charismatibus vel beneficiis, è gratuito DEI favore profe-
 ctis, & per Christum partis, sed pro ipsâ corporis Dominici substan-
 tiâ, ut visum *Wendelino*, nec carnem & sanguinem Christi conside-
 rari, in respectu ad illa dona & bona, prout nos mundat, quâ ratione
 probabitur?

LXIX. Quantas verè delicias Zoilinæ pastu & saginâ Luthero-
 mastix hic sibi facit, sequentia arrodendo effata: *Tale verum corpus
 & sanguis Christi, non tantum à sanctis & dignis, sed etiam ab impiis
 & indignis corporaliter tractatur & accipitur, quamvis invisibiliter,
 manibus, ore, patinâ, calice corporali & aliis, quemadmodum in Missâ
 datur & accipitur.* Item: *JESVS CHRISTVS in Cœnâ mihi cor-
 pus & sanguinem suum etiam corporaliter in corporale os meum ad
 manducandum dat.* Ut & laudatâ à *Luthero* (nequid Capernaiticæ im-
 manitati deesset, scilicet) sententiam *Nicolai Pontificis* & à *Nicolao Pon-
 tifice Berengario* præscriptam: *Sensualiter non solum sacramento,
 sed in veritate Corpus Christi manibus sacerdotum tractari, frangi &*
fide-

fideliū dentibus atteri. Cui hoc Epiphonema Wendelinus subi-
cit: Hasc epulas sibi & suis asseclis habeat Lutherus. Annon-
manducationem corporis Domini exitialem indignis Apostolus
ipse attribuit? I. Cor. X. Unde Augustinus lib. 5. contra Donatistas
c. 8. Indignè sumens Dominicum Sacramentum non efficit, ut, quia
ipse malus est, aut quia non ad salutem accepit, nihil acceperit. Cor-
pus enim DOMINI & sanguis DOMINI nihilominus erat etiam iis,
quibus dicebat Apostolus, qui manducat indignè, &c. Et lib. 3. con-
tra Donat. c. 14. Nihil interest, cum de Sacramenti integritate &
sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille, qui ac-
cipit sacramentum. Interest quidem plurimum, ad salutis viam,
sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest. Fieri enim potest, ut
homo integrum habeat sacramentum, & perversam fidem. Ecquod
deinde organon propriæ manducationi destinatum, præter os? quo
instrumento alio, ad mandatum Salvatoris: Bibite ex hoc (porrecto
poculo) Apostoli id effectum dederunt, quod Historia Evangel. re-
fert: Et biberunt ex eo (porrecto poculo) omnes? Nec primum
fuisse Nicolaum Pontificem, qui propter arctissimam unionem sacra-
mentalem, id de corpore Salvatoris enunciaverit, quod per se compe-
tis benedicto pani, jam ante ostensum.

LXX. Contra Argum. nostrum II. & III. crepat *Wendelinus*
 absurditates non declinandas, Exercit. 106. §. 22. & 37. Nî phralis:
 Poculum est N. T. in sanguine Christi, explicetur secundum indo-
 lem phrasium sacramentalium: nî *κωινωσία* interpretemur cum Cal-
 vinistis sacramentum, vel signum *κωινωσία* spiritualis, quia aliam in-
 terpretationem circumstantia Cœnæ Dom. intentio Salvatoris, natu-
 ra veri corporis humani, ut & sacramenti, unâ cum Scripturâ & ana-
 logiâ fidei, non admittant. Sed novimus alia esse absurda *ὄψις*, alia
φαινομένης. Atque ad hunc censum indubitatè revocamus omnia,
 sub quorum prætextu, clarissimâ in luce positis verbis Christi, cœca
 ratio arietem immittit. Speciatim imbelles copias, quas *circumstan-*
tia cœnæ Dominicæ, natura veri corporis, scriptura & analogia fi-
dei promere videtur, jam debellavimus, circa statum controversiæ,
 residuarum examen jamjam addituri. Spiritualis si hîc innueretur
κωινωσία, quæ nobis obtingit per fidem, sequeretur inde, quia fides
 G 3 totum

totum CHRISTUM, cum universo ipsius merito, simul complectitur, poculum non minus *κρνωνία* esse corporis, quàm sanguinis Christi: panem æquè esse *κρνωνία* sanguinis, ac corporis CHRISTI, adeoq; duplicem hanc & distinctissimam *κρνωνία* poculi & panis, transire in *μεσοχην* numero eandem.

LXXI. Negare cum B. Gerhardo, eos, qui panem solum (in usu Eucharistiæ) fide accipiunt, corporis Christi spiritualiter participes fieri, non est præcipitantia ullius & cæcitat, ut Wendelinus putat, sed conjicere cum Wendelino in unum chaos *κρνωνία* sacramentalem, spiritualem & Ecclesiasticam. *Sacramentalis*, vel *mediata* est, vel *immediata*. *Immediata*, intercedit symbolis terrenis, partim cum rebus cœlestibus, partim cum communicantibus. *Mediata*, versatur inter substantiam cœlestem & communicantes, interuentu scil. materiae terrestri. *Spiritualis*, datur inter fideles & Christum, & per Christum totam SS. Triada. *Ecclesiastica*, locum habet inter ipsa Ecclesiæ membra. Itaque prima fundamentum præbet reliquarum, quippe quas confirmat & obsignat. *Ecclesiastica* autem, porro subdividenda est in *internam* & *externam*. *Interna*, reperitur inter solos credentes, spiritu Christi beatos. *Externa*, inter omnes, qui ad ejusdem doctrinæ professionem, & eorundem Sacramentorum administrationem confluunt. Inde q; prior oritur è *κρνωνία* Spirituali, posterior è sacramentali; juxta illud I. Cor. X. *Omnes unus panis, unum corpus sumus, quia de uno pane participamus.* Idq; citata super hunc locum è sermone de Eucharistiâ vox Lutheri innuit: *Hæc spiritualis communio in Sacramento Cœnæ, velut in sacro aliquo & certo signo, nobis promittitur, offertur & donatur, &c. Quemadmodum si civi alicui daretur signum, Chirographum, vel symbolum aliquod, quo certus & persuasus esse debeat, se in civem receptum, ut membrum civitatis, omniumq; jurium & privilegiorum ipsius consors & particeps sit: de quo Paulus ad Corinthios loquitur, omnes unus panis, &c.* Ineptissimè igitur Wendelinus: *Solâ fide, extra usum Sacramenti spiritualiter participes redimur carnis Christi, ut constat ex Job. VI. Et hanc virtutem amittat fides, accedente Sacramento & signo sigilloq; hujus participationis, pane Eucharistico, fidem excitante & fulciente?* In usu enim Eucha-

Eucharistiæ, ex intentione auctoris, quia dependet participatio spiri-
tualis à sacramentali, ut corpus edat pro animâ sacramentaliter, anima pro corpore spiritualiter, quemadmodum veneranda antiqui-
tatis canities locuta fuit; sanè frustra expectabitur illa, nisi hæc legiti-
ma fuerit, & institutioni S. Cœnæ omni ex parte consentanea, quæ
nobis non solum panem offert, sed mediante pane, simul ad corpo-
ris Christi manducationem sacramentalem nos obligat, si sacramen-
tum Cœnæ, ut organon communionis spiritualis cum CHRISTO,
ritè usurpare cupiamus. Equidem ut non omnibus simplicioribus
Laicis, ob ἀπιστίαν ἀγνοίας, ignorantiam puræ negationis, quâ hunc
fidei articulum, laborantibus, salutem adimere sustinemus: ita nec
diffitemur, fieri posse, ut tales etiam beneficiis Christi, seu participa-
tione spirituali fruantur, accedente potissimum pœnitentiâ erroris non
cogniti. Psal. XIX, 19. cum ad S. Synaxin accedunt: at non per
ipsum usum cœnæ Dom. sed per fidem salvificam aliunde accensam,
& conservatam.

LXXII. Porro declaravit B. Gerhardus dependentiam parti-
cipationis spiritualis à sacramentali, in usu Eucharistiæ, similitudine
Apostolicâ idolothytorum & sacrificiorum T. V. Quemadmodum
Demoniorum fiebant participes, qui de illis vescebantur, quæ Demo-
nis erant immolata: vel quemadmodum in V. T. consociationis unius
corporis, Israëliticæ religionis, ac, interveniente fide, DEI fiebant κοι-
νωτοί, qui de eadem victimâ, quæ in altari DEO offerebatur, comede-
bant: sic etiam tum demum conjunctionis cum CHRISTO & DEO,
omniumq; Christi beneficiorum participes reddimur, quando in S. Cœ-
nâ, accedente fide, eadem victimâ, quæ DEO pro peccatis nostris im-
molata est, nobis (corporaliter) exhibetur, & (oraliter) participatur.
Exceptionem Wendelini: Minus rectè instituitur comparatio, sic
instituenda: Quemadmodum olim Demoniorum fiebant participes,
qui idolothytis vescebantur, quamvis ipsos Diaboles oraliter non man-
ducassent: & quemadmodum DEI fiebant κοινωτοί, qui de victimis,
DEO immolatis, comedebant, quamvis DEVM oraliter non mandu-
cassent: Ita quoque corporis & sanguinis Dominici sunt participes,
qui, fide accedente, symbola eorum sacramentalia sumunt: quam-
vis oraliter nec DOMINI corpus propriè dictum edant, nec sangui-
nem bibant, &c. Confellunt tritissimi Canones: Simile non est
idem:

idem: Aliud res, aliud rei modus. Convenit sanè inter Eucharistiam & sacrificia T. V. nec non idolothyta in eo, quod in S. Cœnâ *κοινωνία* beneficiorum Christi, perinde prærequirat *κοινωνίαν* rei terrenæ & cœlestis, ac participatio DEI & sacrificantium, communio- nem aliquam inter sacrificia & DEUM; participatio idolorum & vescentium idolothytis, communicationem inter idolothyta & idola. Latius & ultra hoc tertium, ad certum participationis modum, similitudinem extendere, integrum non est. Bis igitur *Wendel.* culpandus. I. Terminorum *corporaliter & substantialiter* insertione, *Gerhardi* verba fraudulenter corrumpit, quasi *corporalem* præcisè & substantialem præsentiam corporis & sanguinis Christi in S. Cœnâ, vi hujus comparationis, inferre sategisset. II. *ἄλογος* talem præsentiam, & manducationem corpori Salvatoris, in Eucharistiâ, ideò denegat, quod non deprehendatur inter DEUM & sacrificia T. V. inter idola & idolothyta; cum de præsentiae modo tam infirma hîc sit argumentatio negativa, quàm affirmativa. Aliàs quî elideretur telum hujus Syllogismi:

Si *κοινωνία* Dæmonum obtineatur absque omni manducatione tam spirituali, quàm sacramentali, utique nec ad *κοινωνίαν* corporis & sanguinis Christi ulla requiritur, sive spiritualis, sive sacramentalis manducatio. At verum prius. E. & post.

Quod tamen *Wendel.* non concedet. Concedat igitur, necessitas est, non minùs verè *μεθχῆν* mensæ Dominicæ medium suppeditare, tum coalitionis in unum corpus mysticum Ecclesiæ, tum unionis spiritualis cum capite Christo, ac per participationem idolothytorum, seu mensæ Dæmoniorum, in societatem Dæmonum ipsorum gentes perveniebant, ut indubitato sibi sponderent tutelam & patrocinium Dæmonum, quod per sacrificia hæc impetrari existimabant: etsi medium illud *κοινωνίας* corporis Christi & malorum geniorum, non sit uno eodemq̄, modo comparatum. Unde *Oecumenius: Sanguis Christi συνάπτει nos Christo, ut membro capiti* *Ἀπὸ τῆς μεταλήψεως, quæ fit in Cœnâ: & Theodoretus: Domino communicamus per preciosum ejus corpus & sanguinem, Dæmonibus verò per idolothyti nutrimentum.*

LXXIII. Restat, ut confutemus superstites tres *Wendelini* OBJECTIONES. Primas tenet, quam à generali Sacramentorum naturâ accersit §. 1. *Quia Sacramenta non sunt vasa gratiæ, vel rerum signatarum, sed signa & sigilla tantum.* Syllogisticè.

Nullum sacramentum, ἀλλὰ σὰτως corpus Christi exhibet. Eucharistia, est Sacramentum. E.

Major probatur, quia Sacramenta sunt nuda signa & sigilla gratiæ. Minor est in confesso. Respond. per dist. inter Sacramenta Testamenti *Novi & Veteris.* De his cum valeat Major, corrui protinus Minor. Novi enim foederis Sacramentum Eucharistia est, non merè σημαντικὸν rei signatæ, sed προσδοτικὸν & προσφερόμενον, rectissimèq; dictum à B. Gerbardo: *Verba Wendelini niti falsâ hypothesis, nimirum omnium Sacramentorum, tam V. quàm N. T. unam esse naturam, unam substantiam.*

LXXIV. Instat *Wendel.* §. 2. *Sacramentorum καὶ ἐξοχῆν* ita dictorum, eandem esse naturam genericam, eandemq; materiam internam, nempe Christum, cum omnibus beneficiis, non falsa, sed verissimè est ὑπόθεσις. Ea enim univoci generis est ratio, ut naturam ejus ex æquo participant species singulæ. De identitate materiæ internæ consentientes habemus Doctores Lutheranos, &c. Sunt enim Sacramenta, propriè & καὶ ἐξοχῆν dicta, appendices Evangelii & sigilla ejus. Evangelium verò, quoad substantiam, idem fuit in V. & N. T. idem Christus eadem beneficia. Consensus Lutheranorum videatur in fine Exerc. 82. Fiat iterum Syllogismus:

Quæcunque idem Evangelium de eodem Christo, tanquam appendices, confirmârunt, illorum una est & eadem substantia. Omnia sacramenta, propriè dicta, idem, Evang. &c. E.

Resp. limitando Maj. Q. id. Ev. de eod. Chr. tanq. append. confir. ὁμοίως, illorum una est, ead. substant. Sic negatur Minor. Sacramenta n. T. V. accesserunt Evangelio, tanquam typi, σημεῖα futurorum bonorum præ se ferentes, Hebr. X, 1. At. T. N. cum suis Sacramentis σῶμα, & rem ipsam continet. Quâ materiam ergò cœlestem tantâ animadvertitur differentia inter Sacramenta Foederis *Novi & antiqui*, quanta datur inter promissionem & rem promissam; inter significationem nudam & realem exhibitionem; inter figuram &

H

corpus

ipsum; inter imaginem & rem imaginem designatam. Etsi non inficiantur Lutherani analogiam singulorum Sacramentorum, ratione causarum externarum, efficientis & finis, ut commonstrant loca, à Wend. sub calcem Exerc. 82. allegata è Lutheri Post. Eccl. part. I. fol. 198. Brentii Exeges. in cap. 6. Joh. Heshusio in Exam. Theol. Loco 18. Herbrando in compend. p. 284. Lucâ Lessio in objectionib. in Catechet. p. 58. Genericam verò quod attinet Sacramentorum naturam, omnibus speciebus ex æquo communem, dicunt illi ritus divinitus ordinatos, constantes verbo & elemento, quibus bona coelestia, in cuiusque Sacramenti institutione promissa, singulis Sacramento ritè utentibus, offeruntur, credentibus autem præterea conferuntur & applicantur: Milsâ mentione certæ ac determinatæ materiæ, vel formæ, quæ non aliunde discenda, quàm è propriâ cuiusque Sacramenti sede & institutione. Etenim quàm arctus in finali causâ (adde efficientem) Sacramentorū omnium est consensus: tam evidens eorundem in materiâ & formâ est distinctio, ut pergit B. Gerhardus huiusmodi utens *Ἐξοχὴ*: In quibuscunque Sacramentis fuit tantum *σῆμα* & adumbratio corporis atque sanguinis suo tempore exhibendi, in illis non fuit eadem *ὑπόστασις* corporis & sanguinis Christi, quæ est in Cœnâ. Atqui in veterib. Sacram. &c. E.

LXXV. Instat Wendelinus: Assumptio, si hic ejus fit sensus: Sacramenta V. T. καὶ ἐξοχὴν ita dicta, exhibuerunt tantum *σῆμα*, falsissima est, in DEVM & fideles V. Test. iniquissima: sequeretur n. fideles V. T. non nisi umbram captasse, si non nisi umbra esset oblata, adeoq; miserè delusos esse: Sequeretur etiam, Evangelium T. V. non nisi umbram exhibuisse: adeoq; veteres vel non esse servatos, vel per umbram esse servatos. Atqui fideles V. T. cum Abrahamo non umbram tantum Christi, sed & ipsam Christum viderunt, Joh. VIII, 56. V. T. Patres, non per umbram DOMINI J. C. sed per ipsum Dom. J. C. sunt servati, Actor. XV, 11. Veteres eandem nobiscum ederunt escam spiritualem. I. Cor. X. Syllogisticè:

Per quæcunque fideles salutem consecuti sunt, ea non nudam obtulerunt corporis & sangv. Christi umbram. Per Sacramenta T. V. salutem fideles consecuti sunt. E.

Resp. per limit. Maj. ex parte prædicati: Per quæcunque fidel. salut.

lut' consec. sunt, ea non nud. obt. umbram corp. & sangv. Christi, scil. ἀπλῶς. Sic largimur totum, repetentes distinctionem inter *substantiam* corporis [sanguinisq; Dominici, & *efficaciam*. Efficaciam quidem nullo concludi Ecclesiae statu, nullis coerceri temporum angustiis finit, sed tantundem effecisse olim, quantum hodie praestat, corpus sanguinemq; Salvatoris, docet dictum Actor. XV, 11. *Confidimus PER GRATIAM JESU CHRISTI salvari, ut Patres nostri salvi facti sunt.* Substantia verò corporis Dominici, cum ante ἐνοσίχλωσιν ἔ λόγος nondum extiterit, ecquid illam exhibuisset? Non Entis nullae sunt affectiones. Hinc vidit Abraham diem Christi, h. e. credidit in Ἰεάνθρωπον, sed tanquam in venturum Matth. XI. non ut in praesentem, Sic veteres eandem escam spiritualement edisse, & eundem potum spiritualement (virtute divinà & hyperphysicà Christi, tanquam petrae metaphoricæ comitantis Israelitas in deserto, productum) Sacer codex asseverat, cui refragari religio: at violendum est additamentum, & ab ipso *Oecolampadio* rejectum (cum collatio hinc instituta, saltem concernat Patres inter sese: & eandem cum Mose escam perciperint, Core, Dathan, Abiram, & alii Domino displicentes) particulae *NOBISCUM*, non minus fraudulenter inserta à *Calvino*, ac in versione Helveticà Tigurinorum verbis Apostoli I. Cor. XI, 27. Qui indignè manducant, fiunt rei corporis Christi, adjecta fuit, per evidentem *σπρόλοτητα*, vox *SPRETI*, quasi solo contemptu reatus hic contraheretur: & in quibusdam editionibus verba Christi: *Hoc est corpus meum*: ita redduntur: *Das WEDERE meinen Leib*: ref. *Schlüsselburgio* lib. 2. Theol. Calvin. art. 5. p. 44.

LXXVI Accedit objectio alia § II. *Wendelino* num. 3. à *sine* institutæ cœnæ, quem Paulus ait esse, ut recordemur Christi, & mortem ejus annunciemus, usque dum venerit ad iudicium. Quod si verò jam adest suo corpore, cessabit annunciatio mortis ejus. Syllogismus prodibit duplex. Prior erit: Quicquid celebratur in memoriam Christi, illi ἀδιασάτως esse unitum corpus Christi nequit. Eucharistia celebratur, &c. E. Posterior: Quicquid celebrandum est usque ad DOMINI adventum, illi corpore suo DOMINUS ἀδιασάτως jam non adest. Sacramentum Cœnæ celebrandum, est usque ad DOMINI adventum. E.

H 2

Resp.

Resp. ad prior. (1.) per inficiat. Maj. Cadunt enim sub memoriam, res etiam presentissimæ. Non semel populus Israeliticus jubetur, in memoriam revocare DEUM, & reprehenditur, quod DEUM oblivioni tradiderit. Deut. & Jud. VIII. Non semel illas ad DEUM fuderunt preces pii: *DOMINE memento nostri, recordare nostri.* Psal. XXV. Nehem. V. Non semel DEUS recordatus fuisse piorum perhibetur, Gen. VIII. Job. XIV. imò Divina extat promissio, solatii plenissima, Exod. XX. *In omni loco, in quo memoriam nominis mei instituerò, veniam ad Te, & te exaudiam.* Sic arca fœderis in T. V. nec non columna nubis & ignis in deserto, *μνημόσυνον* præbebant JEHOVÆ in medio Israelitarum ambulantis. Sic Paulus II. Tim. I. VI. *ἀναμνησθήσῃ σὲ ἀναζωοποιεῖν τὸ χάρισμα Ἰησοῦ* (non absens aut præteritam, sed) *ὁ ἐστὶν ἐν σοὶ Δεὶ τῆς Ἰησοῦ σὺς χειρῶν μῶ.* Deinde limitare etiam licet Prædicat. Maj. Quicquid celebrat. in memor. Chr. illi ἀδίας. esse unit. corp. Christi nequit, nempe quoad præsentiam sensibilem: *vel respectu ejus, in cujus memoriam redire debemus.* Quomodo concedimus totum. Debemus autem recordari passionis & mortis Christi, quam omninò præterisse, ultrò concedimus, I. Cor. XI, 26. *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & ex hoc calice bibetis, mortem DOMINI annuntiabitis, donec veniet.*

LXXVII. Quia verò verba hæc Apostoli ita *Wendelinus* accipit, ut contra nos retorqueat, Respondemus porro ad Syllog. posteriorem. per limitat. præd. Quicquid celebrandum est usque ad Dom. advent. illi corp. suo Dominus ἀδίας. jam non adest, quò eundem adessentia modum, quo ad nos illum venturum expectamus, magnificum videlicet ac gloriosum. Sic rursus largimur totum, non ignorantes inter præsentiam Christi sacramentalem & gloriosam immensum discrimen. Absit autem, negato hoc vel illo præsentia aut ἀδίας modo, omnem simpliciter ἀδίας negemus. Aptissime B. Gerhardus: *Apostolum citatis verbis, debere mortem DOMINI annuntiari, donec veniat, non corpus DOMINI, sed κῆρι.* Si igitur omnimoda corporis Christi à sacrâ cœnâ absentia ex hisce verbis adstrui debeat, debere & hoc inde adstrui, Christum omninò & planè à S. Cœnâ esse absentem: non enim dicit Apostolus, donec Do-

minus

minus visibiliter corpore suo redeat, sed sine ullâ retractione, donec veniat. At conseq. vix concessuram esse Wendelinum, quamvis enim Personam Christi ab Eucharistiâ reapse excludat, nolle tamen ipsum videri excludere.

LXXVIII. Instat Wendelinus: Subtilitas ista, non corpus Domini, sed ὁ κ' ὁ Ϟ, causæ nostræ nihil incommodat. Siquidem adventus seu reditus Domini ad iudicium non promittitur sine corpore, sed cum corpore. Ita enim redibit in terras, ut è terris ascendit, Act. I, II. At qui ascendit cum corpore, & propriè, respectu corporis: redibit igitur propriè, respectu corporis & humanæ naturæ. At obtuso, Arcadico & Bæotico acumine. Non latuit B. Gerbardum, virum doctrinæ gloriâ insignem, soli corpori competere accessum, & discessum, seu ascensionem & descensionem, propriè sic dictam, h. e. localem & physicam. Negavit autem, hanc spectari ab Apostolo, quod non dicat: donec DOMINVS visibiliter veniat corpore suo, sed absolutè, sine ullâ retractione, donec veniat. Hoc igitur probandum, hinc Rhodus, hinc saltandum Wendelino restabat, herbulam porrigere victasq; manus pertinaciter renuenti. Tradit enim Scriptura, præter adventum localem, quo successivè aliquid & visibiliter ab uno spatio tendit ad alterum, etiam illocalem & hyperphysicum. Tali JEHOVAH, ob immanentem essentiam omnipræsens, nullibi inclusus, nullibi exclusus, eò descendit, ubi præsentiam suam speciali quodam documento & opere manifestavit, verbi gratiâ, ad confundendas ipsorum lingvas, qui Gigantæâ & coelum petente audaciâ turrim Babylonicam moliebantur, Genes. VI. & ad redigendam sulphureo imbri in cineres & favillas Sodomam & Gomorrhæam, Gen. XIX. Tali quoque veniet ad iudicium totus Ἰσραὴλ π' ὁ Ϟ, in suâ gloriâ Matth. XXVI. sicuti prius modo prorsus divino, invisibili & hyperphysico, humanitate suâ ascendit ὁ π' ὁ Ϟ π' ὁ Ϟ ὁ Ϟ ὁ Ϟ, ut omnia impleret, Ephes. IV. et si ὁ Ϟ ὁ Ϟ corpus è terrâ in sublime evexerit, & in nube rursus Pantocritico die se conspectui omnium expositurus sit Act. I. Unde ultimus hic adventus Christi vocatur Ἰπιφάνεια II. Thes. II, I. Tim. VI, 24. II. Tim. VI. 8, & ἀποκάλυψις I. Cor. I, 7. II. Thes. I, 7.

LXXIX. Objicit ultimò *Wendelinus* intentionem Christi. §. 12. Voluit enim CHRISTUS à fidelibus principaliter manducari corpus suum, quatenus pro nobis est traditum & crucifixum. Qui verò presentiam corporalem jam fingunt & oralem manducationem constituunt, ii manducandum exhibent tantum corpus gloriosum & impatibile, &c. Syllogisticè:

Quicquid Christus à fidelibus principaliter manducari voluit, QUATENUS pro nobis est traditum & crucifixum, id *ἀδυστάτως* in pane Eucharistico non adest. Corpus suum Christus à fidel. &c. E.

Resp. per inficiat. Minor. per novum enorme crimen falsi, in propositione Salvatoris: *Hoc est corpus meum, QUOD pro vobis traditur*: substituentis in locum pronominis quod particulam limitativam QUATENUS. Ut crimine ab uno nosci omnes Calviniani queant; & meritò *Lutherus* scripserit Tom. 3. Jen. fol. 444. in confessione majori: *Dies einige Stück solte billig jederman von dieser Secte abschrecken.*

LXXX. Instat *Wendelinus*: Calvinianos, quos ita appellatis, communiter τὸ quod exponere per τὸ quatenus, ita ut exclusà substantiâ, solam qualitatem denotari credant, falsum est: quamvis fortè *Lutherus* id affirmaverit. Fuit enim Adversariis suis subinde iniquior: quâ in parte vos strenuè præceptorem imitamini. Sed convincunt *Wendelinum* iniquissimæ accusationis, quæ suprâ recensuimus è *Calvino*, *Zwinglio*, *Petro Martyre*, *Piscatore*, *Orthodoxo consensu*, & aliis, emblemata, *Leonis Cuman* aures palam exerentibus, quas tegere tantâ calliditate, tot verborum lenociniis cæteri student. Imò quid universâ hâc exercitatione *Wendelinus* agit impensius, quàm ut substantiâ corporis Dominici Eucharistiam privet? dum omnem movet lapidem, ut *ἀδυστάτως* corporis Dominici & panis Eucha-

Eucharistici, quo cum illud in S. Coenâ nobis exhibetur, evertat.

LXX XI. Ineptissimè nugatur in subsequentibus: *Quod nobis denotat substantiâ cum circumstantia, seu adjunctâ passione, (siquidem panem Eucharisticum Servator appellavit corpus suum, non quomocumque consideratum, sed cum speciali respectu ad passionem &c.) id vos in sensum, à mente nostrâ planè alienum, detorquetis.* & §. 14. *Orthodoxis Synonyma sunt manducare corpus Christi, quatenus est traditum & crucifixum, & manducare corpus Christi traditum & crucifixum, h. e. cum recordatione fidei crucifixionis. Ipsa descriptio corporis ab adjunctâ passione limitat illud, &c.* Item §. 17. *Et hoc notari velim, quatenus, quod in Orthodoxis exagitant, ipsis etiam probari Lutheranis: quando ajunt exhiberi corpus, quatenus vivificat. Etenim hoc ipsum est κενώμενον: an rectè sentiant Calviniani, confundentes descriptionem prædicati, cum limitatione, propositionem absolutam cum exponibili? Lutheranorum etsi nemo prædicationem istam limitativam ex parte subjecti: Corpus CHRISTI, quatenus vivificum est, nobis in coenâ exhibetur, repudiet; nemo tamen etiam tam crassorum est sensuum, ut hanc pro æquipollente venditet illius, quam è Salvatore audiverunt Apostoli: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Ita retinemus quidem propositionem Ecclesiasticam: Panis est corpus CHRISTI, ad explicandam quodammodo enunciationem Salvatoris: Hoc est corpus meum: sed absque ισοδυναμία. Sacramentalis sanè est utraque, sed hoc discrimine, quod posterior sola maneat ἑξῆς & Synonymica, sensu Grammatico Synecdochica, h. e. rerum diversarum comprehensiva, & comprehensarum exhibitiva, utut denominatio fiat tantùm à potiori: prior ἑξῆς*

ἑξῆς

γραφῆ & paronymica, subjectum obtinens non συμ-
πιπλεγμένον, sed simplex, & exprimens unionem Sa-
cramentalem benedicti panis & corporis CHRISTI,
citra controversiam extraessentialem, ideoq; non ali-
ter intelligenda, quam quod mediante pane, seu in,
& cum pane dispensetur corpus CHRISTI: panis sit
symbolum offerens corpus Dominicum: Κοινωνία cor-
poris Christi, veluti Apostolus loquitur. Uti usu harum
particul. Orthodoxiam nostram tam μεταστοιχείως Pon-
tificiæ, quàm nudæ significationi corporis
absentis oppositam cupiamus.

Quâ de re alibi.

SOLI DEO GLORIA.

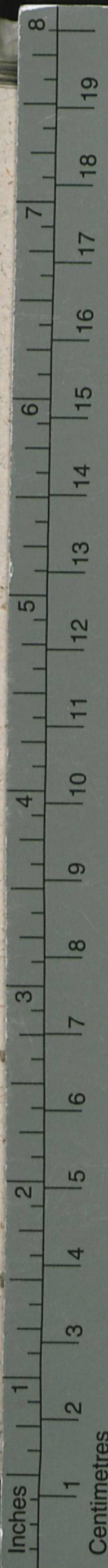

Restaurierung
H. D. Lomp
36110 Schlitz

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

17

THEOLOGICÆ,
TASIA
 S, ET SYMBO-
 DRUM, IN SACRA-
 HARISTIÆ,
 STERIOR,
 ectionum Solutionem,
 O
 H A R D O,
 a
E L I N I
 CIII. CIV. CV. CVI.
 C T A,
 ente Gratiã,
 um A C A D E M I A,
 æ Facult, Theol.
 I D E
 o, S. Theol. D.
 P.
 ni *subjecta*
 ULLERO, Dantisc.
 O. N. D.
 tut. ANNO M. DC. LVIII.
 VALDIÆ,
 Acad. Typog. impressa.

